

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН

 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНЕ ТА ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

галузь знань - 08 Право

спеціальність - 081 Право

освітня програма - Право

вид дисципліни - вибіркова

факультет - юридичний

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

28 серпня 2024 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Пейчев Костянтин Прокофійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол № 14 від 27 червня 2024 року

Завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін

Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньо-професійної програми перший (бакалаврський) рівень вищої освіти за спеціальністю 081 Право

Гарант освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Право»
доктор юридичних наук, професор

Дмитро ЛУК'ЯНЕЦЬ

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 28 серпня 2024 року, № 1

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету

Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Аграрне та земельне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – підготовка фахівців, які мають високу правосвідомість та правову культуру, володіють необхідними в їхній професійній діяльності знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних завдань в галузі аграрного права; здібних самостійно і грамотно орієнтуватись у сучасних земельних відносинах, приймати виважені та обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування у студентів відповідних компетентностей:

ЗК2 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК3 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК11 - здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК17 - здатність до безперервного і самостійного навчання та саморозвитку для застосування концептуальних і базових знань в галузі права.

СК7 – здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право;

СК8 - знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права;

СК11 - здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти;

СК13 - здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності;

СК18 – здатність застосовувати теоретичні знання у сфері права, бізнесу, інформаційних технологій та інновацій у практичній діяльності правника.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	4-й
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	4 год.

Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
86 год.	140 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:

ПРН 1. Визначити переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 12. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних правових ситуаціях.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальна частина аграрного та земельного права

Тема № 1. Поняття, принципи і система аграрного та земельного права

Предмет та об'єкт аграрного та земельного права. Метод правового регулювання аграрних та земельних відносин. Правовий режим регулювання аграрних та земельних відносин. Поняття аграрного та земельного права як галузі права. Принципи аграрного та земельного права. Система аграрного земельного права.

Тема № 2. Аграрні та земельні правовідносини, джерела права

Види аграрних та земельних правовідносин. Загальна характеристика джерел аграрного та земельного права. Конституція України як джерело аграрного та земельного права. Закони та підзаконні акти в системі джерел аграрного та земельного права. Договір як джерело аграрного та земельного права. Судовий прецедент та звичай як форма офіційного вираження та закріплення правових норм в аграрному та земельному праві.

Тема № 3. Право власності та інші права на землю

Поняття, зміст та форми права власності на землю. Конституційні засади в регулюванні права власності на землю. Об'єкти права власності на землю. Суб'єкти права власності на землю, їх права та обов'язки. Право користування землею. Використання землі на підставі інших речових прав. Види обмеження прав на землю. Правила добросусідства, їх зміст та види. Земельні зони спеціальної охорони.

Тема № 4. Управління в галузі аграрних та земельних відносин

Поняття управління в галузі аграрних та земельних відносин та його види. Суб'єкти управління аграрними та земельними відносинами, їх система і повноваження. Планування використання земель. Землеустрій. Контроль за використанням та охороною земель. Моніторинг земель. Державний земельний кадастр. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Розділ 2. Спеціальна частина аграрного та земельного права

Тема № 5. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення, земель житлової та громадської забудови

Визначення земель сільськогосподарського призначення та їх види. Землі сільськогосподарських підприємств, установ та організацій. Землі фермерського господарства. Землі особистих селянських господарств. Землі для садівництва, городництва, сінокошіння та випасання худоби. Визначення земель житлової та громадської забудови. Загальні засади використання земель житлової та громадської забудови. Поняття права на забудову земельних ділянок, що надаються для містобудівних потреб. Порядок виникнення права на забудову. Землі житлової забудови.

Тема № 6. Правовий режим земель, що підлягають особливій охороні, лісгосподарського призначення, водного фонду, промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

Склад земель, що підлягають особливій охороні. Правовий режим земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення. Землі оздоровчого призначення. Землі рекреаційного призначення. Землі історико-культурного призначення. Землі лісгосподарського призначення. Види земель водного фонду. Використання земель водного фонду. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Тема № 7. Правове регулювання обігу земельних ділянок

Поняття обігу земельних ділянок. Законодавство, що регулює обіг земельних ділянок. Перехід права власності на землі державної та комунальної власності. Перехід права постійного користування та права оренди на землі державної та комунальної власності. Виникнення права власності та права користування земельною ділянкою, документи, що посвідчують ці права. Перехід права на земельну ділянку за давністю користування. Перехід права на земельну ділянку при переході права на будівлю і споруду.

Тема № 8. Охорона земель, гарантії прав на землю, відповідальність за порушення земельного законодавства

Поняття охорони земель та її законодавче регулювання. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель. Рекультивация порушених земель та охорона ґрунтів. Використання техногенно забруднених земель. Консервація земель. Поняття та система гарантій прав на землю. Гарантії власності на земельну ділянку. Вирішення земельних спорів. Поняття та загальна характеристика відповідальності за порушення земельного законодавства. Дисциплінарна відповідальність за порушення земельного законодавства. Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення земельного

законодавства. Цивільно-правова відповідальність за порушення земельного законодавства.

Тема № 9. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів

Поняття сільськогосподарського кооперативу. Види сільськогосподарських кооперативів. Кооперативні об'єднання та підприємства. Умови та порядок створення сільськогосподарських кооперативів. Членство в сільськогосподарському кооперативі (порядок прийняття та припинення). Права і обов'язки членів кооперативу, асоційоване членство. Структура органів управління кооперативом, правовий статус загальних зборів. Правовий статус правління, голови кооперативу та виконавчого директора. Правовий статус спостережної ради та ревізійної комісії кооперативу. Склад майна кооперативу та джерела його формування. Правове регулювання трудових відносин в кооперативі. Реорганізація та ліквідація кооперативу.

Тема № 10. Правовий статус фермерських господарств

Поняття фермерського господарства. Створення фермерського господарства. Склад земель фермерського господарства. Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств. Право власності на майно, яке використовується для ведення фермерського господарства. Статус відокремленою фермерської садиби. Фермерське господарство як об'єкт майнових прав. Державна підтримка фермерських господарств. Підстави та порядок припинення діяльності фермерського господарства. Порядок припинення діяльності фермерського господарства

Тема № 11. Правовий статус особистого селянського господарства

Поняття особистого селянського господарства. Облік особистих селянських господарств. Майно, яке використовується для ведення особистого селянського господарства. Земельні ділянки особистого селянського господарства. Права членів особистого селянського господарства. Обов'язки членів особистого селянського господарства. Соціальне та пенсійне забезпечення членів особистих селянських господарств. Державна підтримка особистих селянських господарств. Припинення ведення особистого селянського господарства

Тема № 12. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві

Види використання природних ресурсів у сільському господарстві. Додержання екологічних вимог при використанні природних ресурсів у сільському господарстві. Види використання земельних ресурсів у сільському господарстві. Права та обов'язки сільськогосподарських землекористувачів. Правове регулювання лісокористування у сільському господарстві. Правове регулювання використання водних ресурсів у сільському господарстві. Надрокористування у сільському господарстві

Тема № 13. Правове регулювання аграрного ринку

Поняття аграрного ринку та засади його дерегуляції. Аграрний фонд та його функції. Державне регулювання цін окремих видів сільськогосподарської продукції. Аграрна біржа. Ринок зерна та його інфраструктура. Суб'єкти ринку зерна. Державне регулювання ринку зерна. Правові засади зберігання зерна. Державне регулювання виробництва і реалізації цукру. Правові засади організації діяльності оптових ринків

сільськогосподарської продукції. Основні напрями діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Тема № 14. Правове регулювання тваринництва

Поняття племінної справи та її законодавче регулювання. Ліцензування, сертифікація та реєстрація господарської діяльності у племінній справі у тваринництві. Поняття бджільництва та його законодавче регулювання. Видача ветеринарно-санітарних паспортів, племінних свідоцтв (сертифікатів) і реєстрація пасік. Рибне господарство: поняття та законодавче регулювання. Спеціальне використання риби, інших водних живих ресурсів та вимоги до продуктів лову. Ветеринарна медицина: поняття та законодавче регулювання. Цілі ветеринарно-санітарних заходів. Ліцензування ветеринарної практики. Державне регулювання використання ГМО в сільському господарстві

Тема № 15. Правове регулювання рослинництва

Об'єкти і суб'єкти права інтелектуальної власності сорти рослин. Повноваження і обов'язки Установи у сфері охорони прав на сорти рослин. Особисте немайнове право авторства на сорт рослин. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин. Майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин. Об'єкти та суб'єкти насінництва та розсадництва. Право на виробництво та використання насіння і садивного матеріалу. Права та обов'язки виробників насіння і садивного матеріалу. Захист рослин: поняття та законодавче регулювання. Основні вимоги щодо захисту рослин. Права підприємств, установ, організацій та громадян у сфері захисту рослин. Обов'язки підприємств, установ, організацій та громадян у сфері захисту рослин.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	л	інд	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ I. Загальна частина аграрного та земельного права												
Тема 1. Поняття, принципи і система аграрного та земельного права	10	2	2			6	14	2	2			10
Тема 2. Аграрні та земельні правовідносини, джерела права	10	2	2			6	10					10
Тема 3. Право власності та інші права на землю	10	2	2			6	10					10
Тема 4. Управління в галузі аграрних та земельних відносин	10	2	2			6	10					10
Всього за розділом 1	40	8	8			24	44	2	2			40
Розділ 2. Спеціальна частина аграрного та земельного права												
Тема 5. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення, земель житлової та громадської забудови	14	4	4			6	14	2	2			10
Тема 6. Правовий режим	10	2	2			6	12	2				10

земель, що підлягають особливій охороні, лісогосподарського призначення, водного фонду, промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення											
Тема 7. Правове регулювання обігу земельних ділянок	10	2	2		6	10					10
Тема 8. Охорона земель, гарантії прав на землю, відповідальність за порушення земельного законодавства	10	2	2		6	10					10
Тема 9. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів	10	2	2		6	10					10
Тема 10. Не Правовий статус фермерських господарств	10	2	2		6	10					10
Тема 11. Правовий статус особистого селянського господарства	10	2	2		6	10					10
Тема 12. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві	10	2	2		6	10					10
Тема 13. Правове регулювання аграрного ринку	10	2	2		6	10					10
Тема 14. Правове регулювання тваринництва	8	2	2		4	5					5
Тема 15. Правове регулювання рослинництва	8	2	2		4	5					5
Всього за розділом 2	110	24	24		62	106	4	2			100
Усього годин	150	32	32		86	150	6	4			140

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Тема 1. Поняття, принципи і система аграрного та земельного права	2	2
2	Тема 2. Аграрні та земельні правовідносини, джерела права	2	
3	Тема 3. Право власності та інші права на землю	2	
4	Тема 4. Управління в галузі аграрних та земельних відносин	2	
5	Тема 5. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення, земель житлової та громадської забудови	4	2
6	Тема 6. Правовий режим земель, що підлягають особливій охороні, лісогосподарського призначення, водного фонду, промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	2	
7	Тема 7. Правове регулювання обігу земельних ділянок	2	

8	Тема 8. Охорона земель, гарантії прав на землю, відповідальність за порушення земельного законодавства	2	
9	Тема 9. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів	2	
10	Тема 10. Правовий статус фермерських господарств	2	
11	Тема 11. Правовий статус особистого селянського господарства	2	
12	Тема 12. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві	2	
13	Тема 13. Правове регулювання аграрного ринку	2	
14	Тема 14. Правове регулювання тваринництва	2	
15	Тема 15. Правове регулювання рослинництва	2	
	Разом	32	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Тема 1. Поняття, принципи і система аграрного та земельного права (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
2	Тема 2. Аграрні та земельні правовідносини, джерела права (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
3	Тема 3. Право власності та інші права на землю (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
4	Тема 4. Управління в галузі аграрних та земельних відносин (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
5	Тема 5. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення, земель житлової та громадської забудови (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
6	Тема 6. Правовий режим земель, що підлягають особливій охороні, лісгосподарського призначення, водного фонду, промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
7	Тема 7. Правове регулювання обігу земельних ділянок. (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
8	Тема 8. Охорона земель, гарантії прав на землю, відповідальність за порушення земельного законодавства (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
9	Тема 9. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
10	Тема 10. Правовий статус фермерських господарств (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
11	Тема 11. Правовий статус особистого селянського господарства (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
12	Тема 12. Правове регулювання використання природних	6	10

	ресурсів у сільському господарстві (опрацювання додаткової літератури за темою)		
13	Тема 13. Правове регулювання аграрного ринку (опрацювання додаткової літератури за темою)	6	10
14	Тема 14. Правове регулювання тваринництва (опрацювання додаткової літератури за темою)	4	5
15	Тема 15. Правове регулювання рослинництва (опрацювання додаткової літератури за темою)	4	5
	Разом	86	140

6. Індивідуальні завдання

Робочим планом та робочою програмою не передбачені.

7. Методи навчання

При викладанні дисципліни «Аграрне та земельне право» застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;

2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);

3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

Крім того, за рівнем самостійної розумової діяльності застосовуються методи:

- проблемного викладу;
- частково-пошуковий метод;
- дослідницький метод

8. Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та умінь:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей на практичних заняттях, поточне тестування);

- контрольна робота (проводиться у вигляді письмових завдань)

- підсумковий контроль (залік).

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквиуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо.

Контрольна робота з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Семестровий залік - форма підсумкового контролю з окремої навчальної дисципліни за семестр, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу. Заліки складаються за заліковими білетами, затвердженими кафедрою. Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом залікових питань, зразком залікового білету на початку вивчення навчальної дисципліни.

Студента допускають до складання семестрового підсумкового контролю за умови набрання ним мінімум 10 балів. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні підсумкового контролю з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Питання, які виносяться на складання поточного та підсумкового контролю

1. Поняття аграрного та земельного права
2. Земельні ділянки особистого селянського господарства
3. Метод правового регулювання в аграрному праві
4. Система аграрного та земельного права
5. Ліцензування, сертифікація та реєстрація господарської діяльності у
племінній справі у тваринництві
6. Загальна характеристика джерел аграрного та земельного права
7. Суб'єкти ринку зерна
8. Конституція України як джерело аграрного та земельного права
9. Закони та підзаконні акти в системі джерел аграрного та земельного права
10. Фермерське господарство як об'єкт майнових прав
11. Локальні нормативно правові акти як джерела аграрного та земельного
права
12. Договір як джерело аграрного та земельного права
13. Державне регулювання ринку зерна
14. Судовий прецедент як джерело аграрного та земельного права
15. Звичай як джерело аграрного та земельного права
16. Правові засади зберігання зерна
17. Поняття сільськогосподарського кооперативу
18. Види сільськогосподарських кооперативів.
19. Кооперативні об'єднання та підприємства.
20. Поняття племінної справи та її законодавче регулювання
21. Умови та порядок створення сільськогосподарських кооперативів
22. Державна підтримка фермерських господарств
23. Членство в сільськогосподарському кооперативі (порядок прийняття та
припинення).
24. Права і обов'язки членів кооперативу, асоційоване членство.
25. Облік особистих селянських господарств
26. Структура органів управління кооперативом, правовий статус загальних
зборів.
27. Правовий статус правління, голови кооперативу та виконавчого директора.
28. Статус відокремленою фермерської садиби
29. Правовий статус спостережної ради та ревізійної комісії кооперативу.
30. Склад майна кооперативу та джерела його формування.
31. Види використання земельних ресурсів у сільському господарстві.
32. Правове регулювання трудових відносин в кооперативі.
33. Реорганізація та ліквідація кооперативу.
34. Надрокористування у сільському господарстві
35. Поняття фермерського господарства
36. Створення фермерського господарства

37. Поняття аграрного ринку та засади його дерегуляції
38. Склад земель фермерського господарства
39. Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств
40. Основні напрями діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції
41. Право власності на майно, яке використовується для ведення фермерського господарства
42. Підстави та порядок припинення діяльності фермерського господарства
43. Ліцензування, сертифікація та реєстрація господарської діяльності у племінній справі у тваринництві
44. Порядок припинення діяльності фермерського господарства
45. Поняття особистого селянського господарства
46. Ринок зерна та його інфраструктура
47. Майно, яке використовується для ведення особистого селянського господарства
48. Права членів особистого селянського господарства
49. Рибне господарство: поняття та законодавче регулювання
50. Обов'язки членів особистого селянського господарства
51. Соціальне та пенсійне забезпечення членів особистих селянських господарств
52. Державне регулювання виробництва і реалізації цукру
53. Державна підтримка особистих селянських господарств
54. Припинення ведення особистого селянського господарства
55. Ліцензування ветеринарної практики
56. Види використання природних ресурсів у сільському господарстві
57. Додержання екологічних вимог при використанні природних ресурсів у сільському господарстві
58. Видача ветеринарно-санітарних паспортів, племінних свідоцтв (сертифікатів) і реєстрація пасік
59. Права та обов'язки сільськогосподарських землекористувачів
60. Правовий режим регулювання земельних відносин
61. Принципи аграрного та земельного права.
62. Правове регулювання лісокористування у сільському господарстві
63. Поняття бджільництва та його законодавче регулювання
64. Правила добросусідства їх зміст та види.
65. Земельні зони спеціальної охорони.
66. Правове регулювання використання водних ресурсів у сільському господарстві
67. Державний земельний кадастр
68. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.
69. Аграрний фонд та його функції
70. Планування використання земель
71. Землеустрій
72. Державне регулювання цін окремих видів сільськогосподарської продукції
73. Право користування землею
74. Види обмеження прав на землю
75. Аграрна біржа
76. Визначення земель житлової та громадської забудови
77. Загальні засади використання земель житлової та громадської забудови
78. Правові засади організації діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції
79. Моніторинг земель
80. Визначення земель сільськогосподарського призначення та їх види.

81. Спеціальне використання риби, інших водних живих ресурсів та вимоги до продуктів лову
82. Контроль за використанням та охороною земель
83. Землі сільськогосподарських підприємств, установ та організацій
84. Ветеринарна медицина: поняття та законодавче регулювання
85. Об'єкти права власності на землю
86. Суб'єкти права власності на землю їх права та обов'язки
87. Цілі ветеринарно-санітарних заходів
88. Поняття, зміст та форми права власності на землю
89. Конституційні засади в регулюванні права власності на землю
90. Державне регулювання використання ГМО в сільському господарстві
91. Землі для садівництва, городництва, сінокосіння та випасання худоби
92. Поняття права на забудову земельних ділянок, що надаються для містобудівних потреб
93. Об'єкти і суб'єкти права інтелектуальної власності сорти рослин
94. Землі лісогосподарського призначення
95. Види земель водного фонду
96. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин
97. Законодавство, що регулює обіг земельних ділянок
98. Перехід права власності на землі державної та комунальної власності
99. Майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин
100. Перехід права постійного користування та права оренди на землі державної та комунальної власності
101. Виникнення права власності та права користування земельною ділянкою, документи що посвідчують ці права
102. Об'єкти та суб'єкти насінництва та розсадництва
103. Поняття охорони земель та її законодавче регулювання
104. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель
105. Право на виробництво та використання насіння і садивного матеріалу
106. Права та обов'язки виробників насіння і садивного матеріалу
107. Захист рослин: поняття та законодавче регулювання
108. Основні вимоги щодо захисту рослин
109. Рекультивация порушених земель та охорона ґрунтів
110. Використання техногенно забруднених земель
111. Права підприємств, установ, організацій та громадян у сфері захисту рослин
112. Поняття та система гарантій прав на землю
113. Гарантії права власності на земельну ділянку
114. Обов'язки підприємств, установ, організацій та громадян у сфері захисту рослин
115. Перехід права на земельну ділянку за давністю користування.
116. Перехід права на земельну ділянку при переході права на будівлю і споруду.
117. Консервація земель
118. Вирішення земельних спорів
119. Поняття та загальна характеристика відповідальності за порушення земельного законодавства.
120. Дисциплінарна відповідальність за порушення земельного законодавства.
121. Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення земельного законодавства
122. Цивільно-правова відповідальність за порушення земельного законодавства

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\Sigma 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\Sigma 40 = \frac{\Sigma 1}{\Sigma 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\Sigma 40$ – сума максимальної кількості балів

$\Sigma 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\Sigma 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 20 балів.

Поточний контроль	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Залік	Сума
T1 –T15				
$\Sigma 40$	20	60	40	100

T1-T15 – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів**.

Критерії оцінювання усної відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування

глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;

- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольної та залікової робіт

Контрольна та залікова роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожную правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90-100	зараховано
70-89	зараховано
50-69	зараховано
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

Правові акти:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР Редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Господарський процесуальний кодекс України від 6.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
4. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10.12.1971 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
6. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. Редакція від 16.10.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> 75-81
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Редакція від 30.12.2020 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. Редакція від 01.01.2021 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
9. Положення про Аграрний фонд, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 6.07.2005 р. № 543. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543-2005-%D0%BF#Text>
10. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 р. № 590. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2003-%D0%BF#Text>
11. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
12. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17.10.1990 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-12#Text>
13. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12#Text>
14. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
15. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>
16. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.97 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
17. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24.06.2004 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-15#Text>
18. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2.03.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Про оренду землі: Закон України від 6.10.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>
20. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 6.02.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-15#Text>
21. Про бджільництво: Закон України від 22.02.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1492-14#Text>
22. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16.06.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2662-15#Text>
23. Про ветеринарну медицину: Закон України від 25.06.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#Text>
24. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>

Підручники, навчальні посібники:

1. Аграрне право : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін. ; за ред.В. П. Жушмана та А. М. Статівки. Харків : Право, 2010. 296 с.
2. Аграрне право : підручник / за ред. А. М. Статівки. Харків : Право, 2019. 416 с.
3. Аграрне право : посіб. для підготовки до іспиту / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчий та ін.; за заг. ред.А. М. Статівки. 4-те вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2020. 202 с.
4. Аграрне право України : навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» ; за ред. :Т. Є. Харитонової, І. І. Каракаша. Одеса : Юрид. літ., 2017. 434 с.
5. Аграрне право України : підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк / за заг. ред.В. М. Єрмоленка. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 680 с.
6. Долинська М. С., Заболотна Н. Я., Марич Х. М. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.

Допоміжна література

1. Кучерчук К. І. Договір купівлі-продажу земельної ділянки: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького . К., 2002.
2. Носік В. В. Практичний посібник з проведення земельного аукціону. К, 2003.
3. Пейчев К. П. Правове регулювання відчуження земельних ділянок: дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2004.
4. Федорченко М., Янов О. Земельне право України: Посібник для практиків у двох томах. Т. 1. Земельні відносини в населених пунктах / За заг. редакцією М. Федорченка. К., 2006.
5. Шаркова І. М. Правове регулювання ринку нерухомості в Україні: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Електронно-цифрова бібліотека Європейського патентного відомства <http://www.ep.espasenet.com> або <http://www.european-patent-office.org>.
2. Сайт Верховної Ради України www.zakon1.rada.gov.ua.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського www.nbuv.gov.ua
4. Київська центральна міська публічна бібліотека ім. Лесі Українки <http://lucl.lucl.kiev.ua>
5. Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна <http://www.univer.kharkov.ua>
6. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка <http://korolenko.kharkov.com>